

Yttrande över “Remiss av promemorian Hantering av kvalitetskrav för uran i ytvatten” diarienummer: KN2025/01829

Naturskyddsföreningen i Norrbotten (vidare Föreningen) avstyrker regeringens förslag i sin helhet.

I dagsläget saknas en vetenskaplig metod att ta fram en bedömningsgrund för biotillgänglig halt av uran. Regeringens förslag skapar stora osäkerheter och avviker från en av miljöbalkens grundläggande principer, försiktighetsprincipen.

Vidare är det ottydligt vem som ska ansvara för att beräkna den biotillgängliga koncentrationen i respektive ytvattenförekomst.

Bakgrund

Regeringen föreslår en förändring som innebär att när det fastställs kvalitetskrav för uran i ytvatten så ska dessa krav bestämmas i förhållande till den biotillgängliga koncentrationen av uran i stället för som idag - i form av totalt upplöst koncentration.

Vidare anför regeringen att i de fall det saknas generella föreskrifter som reglerar en sådan koncentration, får koncentrationen bestämmas genom beräkning av biotillgänglig koncentration i respektive ytvattenförekomst.

Naturskyddsföreningen i Norrbottens synpunkter

Föreningen avstyrker förslaget om att införa den föreslagna bestämmelsen i vattenförvaltningsförordningen (2004:660). Havs- och vattenmyndigheten, som är regeringens expertmyndighet i frågan, anser att det idag saknas vetenskapligt underlag för att reglera utsläpp av uran till ytvatten i förhållande till biotillgänglig koncentration. Föreningen delar denna uppfattning.

Biotillgänglighet har många osäkerhetsfaktorer och med varje osäkerhetsfaktor riskerar skillnaden mellan uppmätt värde och det sanna värdet att öka. I dagsläget finns det ingen beprövad modell för att beräkna biotillgänglighet. För att i framtiden kunna beräkna biotillgänglighet så behöver miljöövervakningen omfatta fler parametrar än den gör idag, vilket inte ligger i linje med att regeringen samtidigt minskar anslagen för miljöövervakning.

Vidare är den föreslagna förordningstexten ottydlig, då det inte framgår vem som har ansvaret för att beräkna den biotillgängliga koncentrationen eller hur det ska gå till. Den föreslagna förändringen riskerar att leda till stora svårigheter, ottydligheter och minskad förutsägbarhet då gränsvärdet ska bestämmas från fall till fall i respektive vattenförekomst.

Regeringen gör bedömningen att förslaget inte kommer att innebära någon negativ påverkan på miljön. Föreningen ställer sig mycket tveksam till denna bedömning. Dagens bedömningsgrund utgår från att utsläppen inte ska medföra skador på människors hälsa eller miljön. Att byta metod utan att ha vetenskaplig grund för det, ökar risken att utsläppen skadar människors hälsa eller miljön.

Även om den nuvarande metoden skulle överskatta riskerna med uranutsläpp, så skulle den föreslagna metoden ha väldigt många osäkerheter beroende på de lokala förutsättningarnas påverkan på uranets mobilitet och former. Dessutom är uran, oberoende av form, radioaktivt och sönderfaller till det mer radioaktiva ämnet radon.

Förutom att vara ett radioaktivt grundämne är uran framför allt en giftig tungmetall som inte försvinner. Det uran som släpps ut i våra vatten kommer att finnas kvar i sedimenten i all framtid och idag finns ingen övervakning av kumulativa och långsiktiga effekter av de utsläpp som sker från till exempel gruvverksamhet. Att utsläpp av radioaktiva, toxiska tungmetaller tillsammans med organiska föroreningar i miljön utgör ett unikt långsiktigt miljöproblem har varit känt i åtminstone 50 år. Av dessa föroreningar är uran ett speciellt bekymmer för att det är cancerogent, har lång halveringstid, utbredd spridning och hög rörlighet. Urankontaminering av mark och ytvatten har uppmätts på ett otal platser i världen.

Föreningen anser att givet de otydligheter som finns kring förslaget så är det mycket olyckligt att regeringen avser att förordningsändringarna ska träda i kraft redan den 9 januari 2026 och utan övergångsregler.

Marie Persson

Ordförande Naturskyddsföreningen i Norrbotten